

zón f., que partint d'una terra com Aragó on ha estat tan vigorós el dret comarcal i consuetudinari s'hagués propagat, i ressuscitat últimament en l'administració general espanyola.²

¹ Per desgràcia tant a Saidí com en l'altra ocasió les angúnies de l'enquesta toponímica (sempre reeixida només amb restriccions de temps i de bona voluntat) em privaren de cercar confirmació col·loquial o demanar-ne expressament al subjecte. El 1956 servint-me d'un corresponsal vaig fer-ho preguntar a paletes i molta gent de Saidí, Fraga i altres pobles de la rodalia, i ell em contestà que tots havien estat unànimes a negar l'existència de tal mot i ús. El cas és que el 1965 vaig tornar a oir-ho en el sentit concret d'«escaló, esglaó» en un poble de l'Alt Cinca (llavors ni tan sols no vaig prendre'n nota, paralizat per les angúnies d'aquella crua fi de tardor). — ² No entenc bé el context d'un doc. ribagorçà mig aragonès, potser no ben transcrit, però que recorda aquest problema si bé potser des d'una altra banda: «las reliquias que son en el monasterio de San Victorián: --- lo cos de S. Gaudiós, Vispe, --- de B. Nazaré Abad del dito monasteri, que está en la pared prop el altar de S. Juan Bautista *fons a par* de S. Vitorià», any 1490 (*España Sagrada*, XLVIII, 259).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *escaleta, escalar, escaler, escalaró, escalarons, escaló, esgraons, escalonada, esgraonada, escalonament, escalonar, escalonai, escalonera, escalada, escaladís, escalador, escaladui, escalamet, escalinata, escalafó.*

ESCALABORNAR, 'esbosassar, esbossar', origen incert, però tenint en compte que el nom romànic dels *esclops* ha donat en basc la forma *eskalap(r)oin*, és probable que el verb català resulti d'una alteració d'*esclopons* anàloga a la basca, partint d'*esclapronar per *escloponar, amb el sentit de buidar de fusta sobrera o llevar-la d'un rull o tronc d'arbre sense desbastar, per fer-ne esclops, imatges esbosscassades, etc. □ 1.ª doc.: *escalabornar*, dos cops en el S. XIV; després des de 1803; *escalaborn* no apareix fins el 1839.

Un habitant de Baixàs «promet --- de fer 500 pedres taylades e *escalabornades*», doc. ross. de 1372 (*InvLC*, Q., 437, s. v. *esc-* i s. v. *pedra*); segons un doc. de les pedreres de Girona, en el S. XIV, «pedres brocades valen a dotze diners; *escalabornades*, a sis dts.» (Elias Serra Rafols VII *CongrHiCorAr.*, 572). No entra en la tradició lexicogràfica fins al S. XIX, en què ja el recull Belv. i copiant-lo d'ell Lab. 1839, si bé amb definicions defectuoses,¹ que rectifica bé el *D*Ag.: «desbastar, abocetar, dissenyar, fer el primer assaig grosser d'una obra».

Coromines, en el temps juvenil passat a l'Empordà, anotava a Llers el 1898 «verb que només l'he sentit en participi 'fer una feina abocetada', en línies generals; ex.: *Ja tinc escalabornat el magall*». Se'n serví en les seves obres, i ja en una carta a la meva mare, el 15-VIII-1901, parlant del que acabà per publicar el 1925, amb

el títol *A Recés dels Tamarius*: «he escrit un treball pel llibre; és una pinzellada que amb prou feines omplirà una plana; però m'ha sortit molt bé: em sembla que he resolt la dificultat d'*escalabornar* coses terribles en una plana, com si fossin fetes a cops de mall», la vigorosa imatge que després repetirà VCatalà: «l'un y l'altre semblaven *escalabornats* a cops de mall, tal com ho semblen els blocs ciclòpics de Tarragona o d'Empori» en un treball publicat el 1925 (*Catalana* VIII, 215). «Esfullats els arbres / i encaramellats, / semblen feixucs marbres / *escalabornats*», JRuyra (*El País del Plaer*, O. C., 967b).

El substantiu *escalaborn* és molt més tardà en data, com escau a un mot que de tota manera ha de tenir caràcter postverbal. Lab. 1839 el recull només en una aplicació secundària, especial «cep, la caixa de l'escopeta o fusell»; en el *D*Ag. «boceto, particularment d'escultura; tros de fusta toscament tallat que els serradors preparen per als armers per fer-ne culates»; «respectuos y galant --- li mereixia 'l nom d'apocat; afegim al *escalaborn* de sa figura, qu'era un bon mosso, alt, fornit, de pit arquejat y cos flexible, de cabell ros ---», Genís Aguilar (*Julita*, p. 51). Coromines també el recollí llavors a Llers: «boceto d'una eina, eina feta en línies generals: *tinc dos escalaborns d'axada*», i l'usà sovint, des de les *Presons Imaginàries*: «hi ha una imatge barroera de la Verge, com un *escalaborn* de cosa sagrada, rabassuda i d'un idiotisme mig-eval» (p. 237); «fins llur aspecte terrós, tan indefinit de color com de forma, ajudava a dà'ls-hi la semblansa d'*escalaborns* de pedra vella», MVayreda (*La Puny*, v, 106).

Se'n serví també Marian Aguiló en algun escrit crític (cita en *AlcM*), però l'havia après en el Principat, car nom i verb són estranys a les Illes i País Valencià (i menys propis del cat. occid. i de l'ús barceloní que de les comarques del Nordest), si bé el mateix *D*Ag. el recollí en el sentit de «perdulari, calavera, esbojarrat», *AlcM* en troba un altre ús personal i secundari en el «Pla d'Urgell»; en dóna la pronúncia *-òrn* amb vocal oberta: recordo que el meu pare ho pronunciava amb la tancada, però reconec que jo mateix ho he sentit d'aquella altra manera també: *askalabòrn* 'esbós informe d'una bóta', a Arbúcies (1935); a Finestret (Conflent) «en el Moll d'ací feien *askalaborns* de pipes» (1959). En castellà s'ha usat alguna vegada *escalaborne* [1884] com a terme d'ofici manllevat del català.

Quant a l'etimologia Moll i jo havíem pensat tots dos en una mateixa connexió, que vaig explicar en el *DCEC* a propòsit del primer component del cast. *CALABOZO*: «pueden agregarse el prov. *calabourno*, lemos. *calaborno* 'hueco de árbol', 'caverna' (comp. *bournat* 'árbol hueco'), y el cat. *calaborca* 'recoveco', 'cavidad interna de un animal' (comp. *cavorca*); junto a *calaborno* están el cast. *calabuerna* y el cat. *escalabornar* (propriamente 'sacar los huecos o *calabornas'), *escalaborn* 'esbozo',² que és el mateix que més breument diu l'*AlcM*.

Però en realitat la idea no satisfà prou en l'aspecte